

van artikel 93 of daarmee in hoofdzaak overeenstemmend, te voeren.' (cursivering van ons).

Meningokokken C • Tot slot enig goed nieuws. Volgens een ANP-bericht medio december 2002 werd - met de aanbidding van een fotoboek aan premier Balkenende - de landelijke vaccinatiecampagne tegen meningokokken C afgesloten. De kinderen die respectievelijk de eenmiljoenste, tweemiljoenste en driemiljoenste prik hebben ontvangen, overhandigden hem het boek.

In totaal 3,6 miljoen kinderen in de leeftijd van een tot negentien hebben in het kader van de campagne een oproep gekregen zich in te laten enten. Van hen gaf 82 procent gehoor aan de oproep. Een groot aantal kinderen was al ingeënt voor de campagne in juni begon. In totaal is nu 94 procent van de kinderen gevaccineerd. Balkenende noemde de campagne een 'gigantische operatie' en sprak zijn waardering uit voor de organisatie.

De bacterie meningokokken C kan een besmet-

telijke vorm van nekkramp veroorzaken. Het ministerie van Volksgezondheid besloot in het voorjaar tot de vaccinatiecampagne in verband met het grote aantal besmettingsgevallen eerder in het jaar. Vanaf nu worden kinderen in het kader van het Rijksvaccinatieprogramma ingeënt als zij veertien maanden zijn. Tenzij hun ouders door homeopaten of antroposofen is wijs gemaakt, dat dat gevaarlijk is... ●

Literatuur en websites.

Smagt CP van der. Kritisch prikken. *AtdK*, 2000 (111), nr. 1:1-3.

Smagt CP van der. De Inspecteur ontwaakt. *AtdK*, 2002 (113), nr. 1:1-2.

Weseman P. Bang voor de naald. *Skepter*, juni 1999, 16-19.

Website NVKP: www.nvkp.nl. Hierop ook verwijzingen naar 'therapeuten', die de ouders kunnen helpen met het maken van keuzen. N'en déplaise De Graafs verwijzen aan Kingma: de lijst bestaat exclusief uit klassiek homeopaten en natuurgeneeskundigen!

Website van ouders, die met kennis ontleend aan Pubmed, Lancet, RIVM, WHO en CDC, de door de NVKP verspreide mythes ontmaskeren: www.geocities.com/vaccinatie.

● Boeken ●

De wijzen uit het Oosten

Marie P. Prins

Roland Ziegler. Ayurveda & Co - sanfte Killer aus Fernost, Weiskirchen: Verlag Roland Ziegler, vrzverlag@aol.com, 2001, 126 blz., ISBN 3933702038, € 19,80

Roland Ziegler heeft een kort en bondig boekje geschreven dat hoofdzakelijk gaat over Ayurveda, maar ook de traditionele Chinese medicijnen (TCMs) komen aan de beurt plus een aantal individuele kruiden die net niet allemaal uit het verre oosten komen. Het sint-janskruid wordt namelijk ook besproken. Het boek is voor zowel voor leken als voor artsen bestemd. Dat betekent wel dat de leek zo af en toe wat alinea's moet overslaan, bijvoorbeeld wanneer Ziegler schrijft over iemand die 'einen Ikterus mit massivem Anstieg von Bilirubin und Lebertransaminasen' had. De historische en filosofische achtergrond van Ayurveda wordt eerst besproken alsmede de huidige situatie - inclusief de politieke. Daarna wordt één middel Liv. 52, een 'wondermiddel' voor leverproblemen, heel gedetailleerd besproken. De naam van het middel lijkt toch wel erg op een Westers publiek gericht te zijn. Het bevat kap-

pertjes, cichorei, zwarte nachtschade, senna, myrobalanen bast, duizendblad, tamarisk, en trivalent ijzer, Fe3+. Zijn er bijverschijnselen? Geen, beweert de fabrikant hoewel Medline Russische rapporten bevat van 20 jaar geleden over zware bijverschijnselen (Lyell-syndroom). En wat doet het nu eigenlijk voor de lever? Het eerste en enige deugdelijk uitgevoerd Westerse onderzoek toonde aan dat mensen met levercirrose die Liv. 52 hadden ingenomen sneller stierven dan de patiënten die dit niet hadden gedaan. Verwonderlijk is dat niet, want het is bekend dat zwarte nachtschade de lever beschadigt. Daarna besteedt de auteur aandacht aan de TCMs. Acupunctuur komt niet aan bod, want Ziegler wilde zich beperken tot kruiden. Hij beschrijft eerst in een notendop de geschiedenis van die middelen en daarna hun (eventuele) werking. TCMs zijn allemaal kruidenmengsels, maar door gebrek aan kwaliteitscontrole kan er heel erg weinig goeds van gezegd worden. De verpakking bevat lang niet altijd wat op het etiket staat, voor een aantal planten vindt men *Aristolochia* een bruikbare vervanging, er worden westerse medicijnen aan toegevoegd, wat uiteraard helemaal niet traditioneel is, en er wordt veel gebruik gemaakt van zware metalen. Maar zelfs bij mengsels die uitsluitend uit kruiden bestaan is het nagenoeg

onmogelijk om na te gaan of ze echt traditioneel zijn. En over uitproberen of het ook werkt spreken we al helemaal niet. Van de planten die wel werkzaam zijn, zijn serieuze bijverschijnselen bekend: van zoethout bijvoorbeeld, dat bij maagklachten wordt voorgeschreven is maar al te zeer bekend dat het bloeddrukverhogend is. Kortom als je Chinese kruiden inneemt dan gok je met je gezondheid. Verder komen Kava kava, sint-janskruid, Kombucha, noni, Tian Xian en Ephedra's aan bod. Van sint-janskruid is ondertussen bekend dat mensen die ook maar enige andere medicijn, inclusief de anti-conceptiepil nemen, dit kruid beter niet kunnen gebruiken. Kava kava is ondertussen in de hele EU verboden, noni helpt niet tegen kanker en is schadelijk voor mensen met nierproblemen, van Tian Xian is niet eens de juiste samenstelling gegeven en tegen kanker doet het uiteraard niets, ephedra's leiden tot hartaanvalen, beroertes en erger en Kombucha kan, omdat het in de eigen keuken gemaakt kan worden, gemakkelijk tot verontreiniging met Aspergillus leiden en is bovendien hepatotoxisch.

Veel van het bovenstaande zal voor onze lezers mogelijk al bekend zijn, maar het is erg prettig dit in één boekwerkje bij de hand te hebben. Het boekje is rijkelijk voorzien van referenties, inclusief ver-oosterse. ●

Een meesterwerk

C.N.M. Renckens

Per Olov Enquist: De vijfde winter van de magnetiseur. Uit het Zweeds vertaald door Cora Polet. Baarn: Ambo-Anthos, 2002, 232 blz., ISBN 90236317492, € 22,50

Zijn lovende recensie van Vijselaars proefschrift *De magnetische geest* eindigde prof. Van Gijn met het uitspreken van zijn teleurstelling over het feit, dat er in dat lijvige boek geen nauwgezet ooggetuigenverslag voorkomt van een somnambule seance. Met het verschijnen van Per Olov Enquist's reeds uit 1964 daterende, maar in 2002 in het Nederlands uitgegeven *De vijfde winter van de magnetiseur* kan Van Gijn de schade royaal inhalen, want deze geromanitiseerde beschrijving van een spannende episode uit het leven van Franz Anton Mesmer (in het boek 'Meisner' geheten) bevat levensechte en zeer warmbloedige beschrijvingen van de praktijk van deze magnetiseur. Het somnambulisme, die geïnduceerde staat van helderziendheid, zowel over de eigen gezondheid als over die van anderen, wordt er fraai in be-

*Franz Anton Mesmer in de tijd dat hij in Frankrijk verbleef (1779-1785)
(Bibliothèque Nationale, Paris)*

Mesmer 1734-1815, grondlegger der paranormale geneeskunde.

schreven. Maar ook in andere opzichten is het boek zeer lezenswaard, want het is niet alleen spannend als een detective, maar bevat daarnaast interessante filosofische beschouwingen, niet in de laatste plaats van de artsen in de laat achttiende-eeuwse Duitse stad, waar Mesmer in 1793 neerstrijkt en een bloeiende praktijk begint. Het is verrassend om te zien hoe verregaand de discussies over een kwakzalver en diens kenmerken in deze historische roman overeenkomen met die uit ons eigen tijdge- wricht: is bedrog om bestwil toegestaan? Wat presteert de gewone geneeskunde eigenlijk op het gebied waarop de magnetiseur zich begeeft? Hoe moet de genezing van een hysterische blindheid bij de dochter van een arts door hem worden beoordeeld? Waarom gaan kwakzalvers zich zo vaak te buiten aan ongeoorloofde intimiteiten met hun cliëntèle? Heeft zo iemand echt een gave of is hij een charlatan? Bewondering en verguizing lagen bij kwakzalvers altijd al dicht bij elkaar, en ook dat klopt nog steeds.

Ook de wijze waarop veel kwakzalvers zich door de persoonlijke, al te persoonlijke, band die zij met hun cliëntèle opbouwen onmisbaar maken komt in het boek aan de orde en leidt - als Meisner gevangen genomen is - tot pijnlijk gewetensonderzoek bij een van de artsen uit de stad. Over een jonge vrouw die na een groot verdriet aan verstopping en een pijnlijke druk op haar borst leed: 'Ik weet dat Meisner haar twee keer per week behandelde. Wat is er van

haar geworden? Ze sprak altijd enthousiast over de verlichting die ze na de behandeling voelde. Wat is er van haar geworden? En de verwaarloosde echtgenote van een liefdeloze en ontrouwe man, die door Meisner werd behandeld voor haar rode ogen en die haar daarbij aanraakte: 'Wat doet ze nu? En al die anderen? De eenzamen en zij die geen kant meer op konden, die met gesloten ogen naar het bedrog reikten en het omarmden en weigerden het los te laten, zelfs toen het hen afgenomen werd?'. (pagina 206). En Meisners authentieke en hartstochtelijke oproep aan de heersers uit die tijd om hem te geloven ondanks de leugens

waarop hij ook betraapt kan worden: hoe herkenbaar is dit alles! Na het kassucces van Enquist's Het bezoek van de lijfarts, dat in 2001 in Nederland werd uitgebracht en waarvan inmiddels meer dan 50.000 exemplaren werden verkocht, vervolgt de Zweedse schrijver (1934) met dit boek zijn zegetocht in ons land. De grand old man van de contemporaine Zweedse literatuur, zo bewonderd door onder andere Anna Enquist dat zij zijn naam als haar pseudoniem koos (geen familie!), is reeds in 26 landen vertaald en geldt al geruime tijd als kandidaat Nobelprijswinnaar. En dat is volkomen terecht. ●

● Correspondentie ●

WHO-report Traditional medicine

Op 30 november 2002 werd door de voorzitter het volgend schrijven gericht aan de minister van VWS:

"Excellentie,

Gaarne vragen wij uw aandacht voor het volgende. Op 16 mei van dit jaar verscheen het rapport WHO *Traditional Medicine Strategy* 2002-2005. Blijkens het door de WHO verspreide persbericht ('WHO launches the first global strategy on traditional and alternative medicine') en zeker ook blijkens de inhoud van het rapport gaat het niet alleen om traditionele geneeskunde in de Derde wereld, maar gelijkelijk ook over de alternatieve geneeskunde in de westerse wereld.

De inhoud van het rapport is sterk pro-alternatief, en dat hoewel er geen overtuigende argumenten voor de werkzaamheid van alternatieve geneeswijzen bestaan (ze worden in het rapport ook niet genoemd, behoudens een verwijzing naar een onderzoek uit Peru, pag. 23) en sympathiseert ook sterk met de traditionele geneeskunde als (voorlopige?) oplossing voor de arme landen. Ook de referent van het *Ned Tijdschrift voor Geneeskunde* beoordeelde het rapport als 'pleidooi voor alternatieve geneeswijzen'. Zie bijlage.

Bij de inhoud van dit rapport hebben wij dus nogal wat vragen, maar allereerst zouden wij van u willen weten, wat of de officiële status van dit rapport eigenlijk is. Had de eraan meewerkende Nederlander (dr. M. ten Ham, farmacoloog) een mandaat bij de samenstelling van dit rapport en moet dit rapport worden gezien als een door alle WHO-lidstaten en dus

ook door Nederland gesteund document? Mocht dit niet het geval zijn, dan blijkt dat nergens uit de publiciteit die het rapport heeft gemaakt en gegenereerd. Zou het in dat geval niet wenselijk zijn dat u via de u ter beschikking bestaande kanalen, maar liefst ook publiekelijk, laat weten dat het rapport niet door de regering wordt gesteund? Wij zouden daar in elk geval sterk op aan willen dringen. Mocht u daarvoor op het eerste gezicht onvoldoende redenen zien, dan kunnen wij daar desgewenst in een eventuele tweede brief nog nader op ingaan.

Hoogachtend, etc. "

Brief d.d. 20 januari 2003, ontvangen van de voorzitter van het Landelijk Overleg van Patiëntenorganisaties voor Alternatieve Geneeswijzen LOPAG.

Amersfoort, 20 januari 2003

Zeer geachte heer Renckens,

U treft onderstaand de brief gericht aan de Inspecteur-Generaal der Gezondheidszorg, de heer Prof. Dr. J.H. Kingma:

Met verontrusting hebben wij kennis genomen van uitspraken die zijn gedaan tijdens een door de Vereniging tegen de Kwakzalverij (VtdK) georganiseerde (openbare) bijeenkomst. Het betreft het symposium 'Politieke dilemma's rond alternatieve geneeswijzen: rationele besluitvorming of vertolking van de volkswil' dat plaatsvond op 13 oktober 2002 in Felix Meritis te Amsterdam en waar u zelf een van de inlei-

ders was. Een van de andere sprekers, de heer dr. R. Baratz (voorzitter van de Amerikaanse Campaign against Health Fraud), ondersteunde zijn inleiding met sheets waarop achter de woorden 'alternatief arts/homeopaat' tussen haakjes het woord 'fascist' was geschreven. Ook vergeleek de heer Baratz artsen die werken met alternatieve medicijnen en alternatieve behandelwijzen met de medische experimentele praktijken in de concentratiekampen van nazi-Duitsland. Naar verluidt klonk in reactie op deze passage applaus op uit de zaal. Geen der aanwezigen vond het nodig bij deze uitspraken enige kritische kanttekening te plaatsen.

Wij menen dat in de geschetste situatie duidelijk grenzen zijn overschreden. Aanbieders en gebruikers van alternatieve/complementaire gezondheidszorg worden op een ontoelaatbare wijze gestigmatiseerd. Wij verzoeken u dan ook correctieve actie te ondernemen.

Op 17 januari jl. heeft het bestuur van de VtdK gereageerd op een open brief over deze kwestie van de heer C.W. Braam, webmaster van de website 'kanker actueel' (en zelf een in 1996 ongeneeslijk ziek verklaarde kankerpatiënt). In zijn brief zegt het bestuur van de VtdK dat de VtdK niet ageert 'tegen alles wat alternatief is'. Blijkens bovengemeld incident laat de VtdK echter wel toe dat dit geschiedt door anderen tijdens door haar georganiseerde bijeenkomsten. Door een ruime definitie te hanteren stelt de VtdK onzes inziens alternatieve/complementaire gezondheidszorg gelijk aan kwakzalverij. Graag vernemen wij in deze uw opvattingen. LOPAG staat voor een hoogwaardige alternatieve/complementaire gezondheidszorg. Dat vereist heldere regels, strakke kwaliteitscriteria, degelijke opleidingen, nauwe samenwerking tussen aanbieders van alternatieve/complementaire en reguliere gezondheidszorg, alsmede last but not least een gereguleerd toezicht. Om die redenen pleiten wij al geruime tijd voor gelijkwaardige behandeling van reguliere en alternatieve complementaire gezondheidszorg. Alleen op die wijze kan worden voorzien in de behoeften van de vele Nederlanders die - in het algemeen tot volle tevredenheid - gebruik maken van alternatieve/ complementaire genees- en behandelwijzen en kan ook op dat gebied het kaf van het koren worden gescheiden. LOPAG is reeds vergesond met de herziening van de bestaande LOPAG-kwaliteitscriteria voor aanbieders van alternatieve/complementaire zorg. Wij zouden in dat kader graag met uw Inspectie overleggen.

*In afwachting van uw reactie, verblijf ik,
Willem Smits, Voorzitter LOPAG*

Antwoord van Renckens

d.d. 22 januari 2003:

Geachte heer Smits,

U bewijst uw eigen reputatie en die van uw organisatie een slechte dienst door inzake ons symposium van 13 oktober 2002 af te gaan op de zeer onbetrouwbare en volstrekt onjuiste mededelingen daarover van de heer Braam. Anders dan u in uw brief vermeldt heeft dr. Baratz geen dia vertoond waarop achter de woorden 'alternatief arts/homeopaat' het woord fascist was vermeld en evenmin heeft hij gesproken over de proefnemingen die de Nazi's in WO II deden met homeopathische middelen. Een onjuistheid in Braams brief aan de VtdK die u gelukkig niet overnam, is zijn suggestie dat prof. Kingma, Inspecteur-generaal IGZ, had moeten interveniëren tijdens Baratz' toespraak. De heer Kingma was op dat moment nog niet eens in de zaal aanwezig, hij arriveerde eerst in de pauze!

Als u de doelstellingen van uw organisatie wilt bevorderen dan kan ik u drie adviezen geven.

Ten eerste biedt u de heer Kingma per omgaande uw excuses aan voor de talrijke onjuistheden in uw brief. Ten tweede distantieert u zich krachtig van de heer Braam, die in zijn eenzijdige gedrevenheid veel te vaak spot met de waarheid. Zo suggereert hij bijvoorbeeld op zijn website dat ik intiem bevriend ben met journalisten die in de Volkskrant en het Parool schrijven en noemt daarbij personen die ik nimmer heb ontmoet. Ten derde zou u er bij de aanbieders van de door u ten onrechte zo geliefde alternatieve geneeswijzen (verenigd in m.n. de AAG) op moeten aandringen dat zij de werkzaamheid van al die methoden op wetenschappelijke wijze aantonen, alvorens deze in de praktijk te brengen. Alleen zo gaat u de kwakzalverij op effectieve wijze tegen en daar kan zelfs de LOPAG toch niet tegen zijn?

Hoogachtend,

C.N.M. Renckens, vrouwenarts

Voorzitter VtdK

Brief op 30 januari verzonden aan de directie van Zilverenkruis/Achmea.

Geachte directeur,

Uit de media heeft de Vereniging tegen de Kwakzalverij kennisgenomen van de klacht die de Vereniging Medisch Verzekerden voor Kankerpatiënten heeft ingediend bij de Recla-

me Code Commissie wegens uw vermeend misleidende reclameslogan 'Eerst mensen, dan regels'. Onder dat motto maakt u de laatste tijd melding van het feit dat allerlei alternatieve geneeswijzen als homeopathie, acupunctuur, chiropractie etc. bij u goed verzekerd zijn. Het is dus niet verwonderlijk dat bovengenoemde VMVK zich beklaagt over het feit dat u de door hen waardevol geachte Houtsmullermiddelen niet wilt vergoeden. U heeft het gelijk geheel aan uw zijde - dat is ook al eerder tot bij de rechter gebleken - en die VMVK is ook geen representatieve afspiegeling van de kankerpatiënten in ons land, zoals de oppervlakkige lezer van het bericht zou denken. Het is een presiegroep van fanatieke aanhangers van Houtsmuller en andere 'niettoxische tumor-artsen' en is in het leven geroepen door het dubieuze Nederlands Fonds tegen Kanker NFK, waarvan de oprichting door ons in het NTvG is beschreven (zie bijlage). Daarover hoeft u zich dus geen zorgen te maken.

Toch schuilt er in uw beleid ten aanzien van alternatieve geneeswijzen een tweeslachtigheid, waaraan u zo spoedig mogelijk een einde zou moeten maken. U wijst vergoeding van alternatieve Houtsmullermedicatie terecht af op grond van de eerder door de Ziekenfondsraad op 25 maart 1999 gedane uitspraak dat hierbij geen sprake is van 'rationele farmacotherapie'. U kunt echter moeilijk volhouden - ook al ont-

breekt op dit punt een expliciete uitspraak van Ziekenfondsraad of RVZ - dat er bij de door u wel geaccepteerde alternatieve geneeswijzen wel sprake is van 'rationele therapie'! In de wetenschappelijke literatuur zijn geen bewijzen te vinden voor de werkzaamheid van die geneeswijzen en ze kunnen gevoeglijk als kwakzalverij worden beschouwd.

Wij spreken u aan op uw maatschappelijke verantwoordelijkheid als ondernemer en dringen erop aan met de door uw verzekerden ingebrachte premies zo zorgvuldig mogelijk om te gaan. Daarbij past in een tijd van oplopende kosten van de gezondheidszorg geen vergoeding van welke alternatieve geneeswijze dan ook. In de bijbel stond het reeds te lezen: 'Tweeërlei weegsteen is de Heere een gruwel'. Nu wekt uw keuze de indruk dat slechts financiële overwegingen de doorslag geven: de dure 'niettoxische' middelen van Houtsmuller c.s. vergoedt u niet en de veel goedkopere andere geneeswijzen wel. Dat maakt u ongeloofwaardig en kwetsbaar en dat heeft de VMVK - hoezeer zelf ook misleid door hun alternatieve behandelaars - heel goed aangevoeld.

*Hoogachtend,
C.N.M. Renckens, vrouwenarts
Voorzitter VtdK*